

IMPERIALIZEM

A)2. znanstveno tehnična revolucija

- **timsko** delo – povezovanje med proizvodnjo, tehniko in znanostjo
- svetovne razstave in znanstvena literatura
- presežek kapitala
- največje spremembe v: kemični industriji, železarstvu, električni energiji
- podjetja se združujejo v monopole: - **trusti** (vertikalno in horizontalno povezovanje, 1882 Standart Oil Company; združijo se podjetja iste panoge, ki dobijo skupno upravo; konec 19.st. v ZDA že 320 trustov – 5000 podjetij)
- **karteli** (podjetja se združijo, a ohranijo notranjo samostojnost, nastop na tržišču)
- **koncerni** (sinteza večih trustov, združeno je vse: proizvodnja,

imajo skupno upravo in

transport, banke)

- po 1870 doba monopolov, manjša podjetja propadajo
- povezovati se začnejo tudi banke
- države se mešajo v gospodarstvo
- spremembe na podeželju: parni stroj, plastika, umetna gnojila; kmetje se tudi povezujejo; 1800 1000l mleka, 1880 1400l mleka, 1950 3000 mleka
- presežek prebivalstva, izseljevanje (predvsem **Italije** in **AO**)
- Nemčija – jeklarski trusti, država se je vmešala (visoke carine), kemični in jeklarski karteli, v dveh desetletjih **postane velesila**
- Anglija – predolgo sledi gospodarskemu liberalizmu, zaostane v ¾ 19.st
- Francija – je imela nekaj šibkejših monopolov

B)kolonializem

- faze: - 1492-1763 izgradnja kolonij
- **1882 višek**, kolonializem in imperializem
- 1919 (preobrazba)
- 1945 (osvobajanje tretjega sveta-propad)
- Anglija – ima **Indijo**
- Francija – kolonije postanejo del francoskega ozemlja (**državljanstva**)
- Rusija – širi čez **Ural** v azijske predele, 1867 za 7,6 milijona dolarjev proda Aljasko ZDA
- Nemčija – nekaj kolonij v **Afriki** in **Oceaniji**
- kolonije niso prinašale takega dobička, kot so upali
- **imperializem revežev** – evropski priseljenci so odhajali v kolonije zaradi boljšega življenja

C)parlamentarizem

- VB, Francija, ZDA
- vlada je delno ali popolno odgovorna parlamentu (svoboda razpravljanja, možnost drugačnega mnenja, večinsko načelo), pogojen tudi z tehnično revolucijo
- širi se od Z proti V
- v Evropi so v večini konzervativne sile, tudi v demokratičnih deželah se bojijo prevelike moči ljudstva, širjenje volilne pravice (v Angliji: splošna volilna pravica za moške 1918, za ženske 1928)
- Anglija: - ima zastarel volilni sistem (stanovski sistem) (v parlamentu so imeli svoje zastopnike celo kraji, ki sploh niso več obstajali, novi industrijski kraji pa jih niso imeli)
- 1832 je prišlo do volilne reforme (volilna pravica je bila vezana na cenzus – premoženje)
- prevladujejo **konzervativci**, ustanovitev **laburistične** (delavske) stranke
- laburisti so podprli liberalce in zmagali na volitvah
- začele so se socialne reforme, obdavčenje glede na premoženje-progresivna davčna lestvica (lordski zbornici to ne diši), zaradi pritiska se je lordska zbornica odpovedala pravici veta
- **irsko vprašanje**: - 1884 so dobili pravico do zastopstva, vendar Irci hočejo ločeno zastopstvo (S, J), angleški parlament na to ne pristane
- zahtevajo neodvisnost ali samoupravo
- verski problemi
- Francija: - 3. republika, krize, škandali
- samo radikalni demokrati so imeli program (zahtevali so prenovo konzervativnega dvodomnega sistema, davčno enakost, socialne reforme)
- republikanci so branili star sistem, ki je ščitil meščanstvo
- do 1893 število socialističnih poslancev naraste z 12 na 50
- konzervativci so preusmerili pozornost ljudstva z **dreifussovo afero** (židovskega častnika so obtožili sodelovanja z Nemci in ga poslali na Hudičeve otoke, 1899 ga po posredovanju Zola-ja oprostijo)

- afero so razkrinkali in 1902 na volitvah zmaga liberalno-radikalna vlada